KULTURMINNEDAGEN

Søndag 10. september kl. 1300
utenfor Heftyevillaen, Frognerseteren

Jan-Christian Raastad
kåserer om
Heftyevillaen og
Frognerseteren i gamle dager

Velkommen til Kulturminnedagen
Finn Holden
leder

Heftyevillaen på postkort, 1886. Utlånt av Ivar Ulvestad.

blad 2006-3.pmd 1 03.08.2006, 13:03

TILFODS I KRISTIANIA OMEGN

AV H. J. HAFFNER, 1893

Frognersæteren, Holmenkollen, Voksenkollen og Tryvandshøiden.

Den høye aas, som skjærmer Akersdalen mod nord, kaldes *Voksenaasen* efter gaarden *Voksen* ved den fod.

Aasens forskjellige høider er i de sidste aar mere og mere blevet det mest yndede maal for udflugter fra den kvalme by, og fuldt saa meget om vinteren som om sommeren. Det er især, efter at saavel private som Kristiania kommune har ladet bygge turisthoteller og anlagt veie og stier i en stor maalestok, at friluftslivet her har taget et storartet opsving.

De forskjellige anlæg er alle ganske nye. *Peisestuen* er opført i 1888. *Holmenkollens sanatoriums* forskjellige bygninger i 1888-91; *Frognersæterens* nye hovedbygning blev færdig i 1891. Alle veie og stier er ogsaa anlagt i disse aar. Alene Frognersæterens gamle bygning og den gamle vei didop, samt *Tryvands-*

Frognerseteren på postkort, stemplet 1892.

blad 2006-3.pmd 2 03.08.2006, 13:03

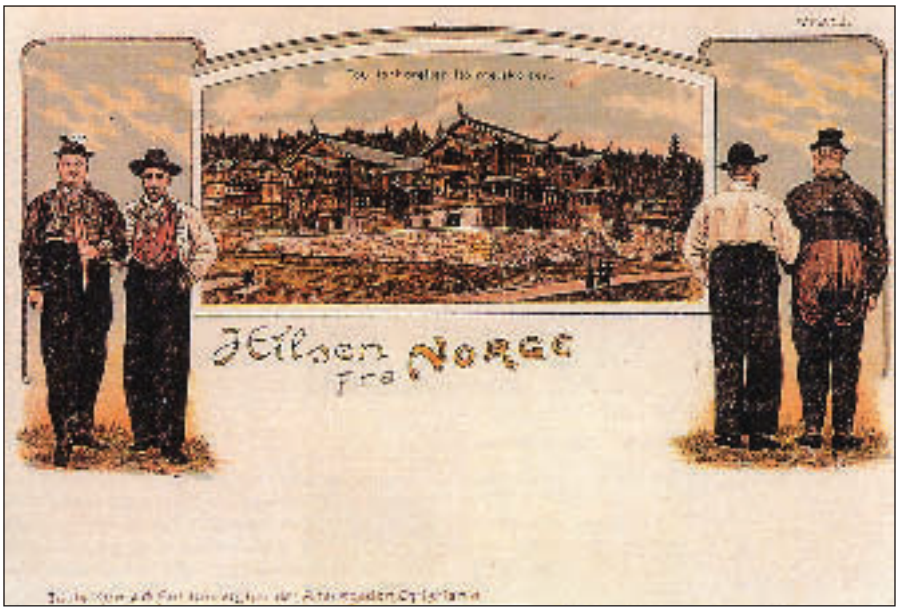

Holmenkollen Turisthotel med bønder i finstas, postkort tegnet av Ole Sverre 1896. Alle postkort utlånt av Ivar Ulvestad.

høidens taarn er ældre anlæg. Frognersæteren med omliggende skoge eies nu af Kristiania kommune.

Den gamle vei til Frognersæteren begynder ved *V. Akers kirke* (½ t. fra torvet, de flg. tidsangivelser er regnet fra kirken). Veien fører gjennem den smilende Akersbygd; ¼ t. fra kirken fører en allé op til *Gaustads sindsygeanstalt*, hvis røde murstensbygninger er meget fremtrædende i landskabet. Videre passeres gaarden *Vinderen* (tilvenstre) og *Ris* (tilhøire) og saa op en bakke og gjennem en grind med gaarden *Grimelund* til venstre. Her begynder den egentlige Frognersætervei, som dels gjennem skog og dels gjennem aabent land fører frem til *Svendstuen* (¾), hvor stigningen begynder.

Tilhøyre fører *Ankerveien* til *Sognsvandet.*

Nogle minutter længere fremme naaes *Heftyes bautasten.* («Reist af Kristiania Ungdom».)

Her gaar den gamle Ankervei tilvenstre ind paa den nye vei til Holmenkollen sanatorium (½ t. fra bautastenen.) En fodsti fører ogsaa gjennem skogen langs en bæk og for det meste i ringe afstand fra kjøreveien op til Frognersæteren. Denne sti er meget vakker og morsom, hvorfor fodgjængere bør tage den. Tiden bliver den samme.

Veien er videre ført gjennem skog, med mindre stigning til *Midtstuen* og stiger derfra sterkere til *Frognersæteren* (430 m. o .h.). Frognersæterens mange bygninger er vokset

blad 2006-3.pmd 3 03.08.2006, 13:03

Wilhelmshøi, postkort.

op efterhaanden. Den gamle, røde hovedbygning bliver nu benyttet som museum. Henimod Keiser Wilhelms vei er der gjenopført et gammelt stabur og gamle bygninger fra Hallingdal og Sætersdalen.

Paa bakkens top kneiser den nye restaurationsbygning, bygget efter tegning af arkitekt Munthe. I underste etage findes den store hal med to peiser.

Udsigten fra Frognersæteren er viden bekjendt for sin skjønhed; vakrest fra anden etage.

I restaurationens umiddelbare nærhed ligger den gamle stue fra *Gulsvik* (Hallingdal).

Fra Frognersæteren fører *Keiser Wilhelms vei* til *Holmenkollen* og en ældre kjørevei til *Tryvandshøiden*. Se senere.

En sti fører mellem udhusene paa 20 m. til *Frøendsvolden*, se no. 3.

Holmenkollen.

Man følger *Bogstadveien* forbi *Majorstuen* (½ t. fra torvet, flg. afstande er regnet fra Majorstuen) til *Smestad*, hvor den nye *Holmenkolvei* tager af tilhøire. Denne fører jevnt opover forbi *Holmen* til pladsen *Besserud* i skogbrynet, hvor den egentlige stigning begynder.

En fodgjænger forkorter veien meget ved at følge fodstien, som fra Besserud tager ret op igjennem skogen. Den er brat, men ikke særdeles besværlig.

Veien fører i zigzag opover. Ved den sidste skarpe bøining kommer Ankerveien op fra Frognersæterveien. Et kvarter længere oppe ligger *Holmenkollens satatorium* (I ¼ t., 317 m.o.h.). Den store, underlige hovedbygning ligger øverst i bakken; *Sportsstuen*, hvor der serveres lettere forfriskninger, ligger længere nede. Udsigten fra sanatoriet er glimrende og sættes af mange over utsigden fra Frognersæteren, da man her ser mere af landskabet ret under. I

blad 2006-3.pmd 4 03.08.2006, 13:03

nærheden to udsigtstaarne. Det ene, *Besserudtaarnet,* hæver sig i nærheden av Keiser Wilhelms vei, hvorfra en sti fører didhen (5-10 m. fra sanatoriet).

Det andet, som kroner *Holmenkollens* høieste punkt, naaes bedst ved at følge stien til *Peisestuen* og, før man naar denne, tage en sti tilvenstre, som fører opover lige ved den store skibakke. Fra taarnet (¼ t. fra sanatoriet) haves en glimrende udsigt over Kristianiadalen.

Fra sanatoriet gaar en sti hen til *Peisestuen* («Holmensæteren»), som ligger ved det smukke *Besserudtjern,* som er kunstig frembragt ved at dæmme op en bæk, som flød gjennem den myr, som var er før, og som derved er bleven forvandlet til et af de vakreste partier i disse trakter. I peisestuen kan man faa lette forfriskninger. Fra Holmenkollens sanatorium fører den smukke *Keiser Wilhelms vei* (aabnet av keiser Wilhelm og kong Oskar i juli 1890, navnetræk indhugget i en klippe ved veien) paa ca. 20 m. til Frognersæteren med henrivende udsigt over den dybe dal under veien *(Skaadalen)* og til byen. Omtrent midtveis passeres turisthotellet «*Wilhelmshøi*», hvor kjøreveien til Voksenkollen tager af tilvenstre.

Keiser Wilhelms vei saavel som Holmenkolveien bør helst gaaes *fra* Frognersæteren, hvorfor det anbefales at gaa Frognersæterveien op og Holmenkolveien ned. Derved faar man ogsaa en rundtur. Fra torvet og op ca. 2 t., samme tid tilbage.

Tryvandshøiden og Voksenkollen.

Fra Frognersæteren fører veien mod nord til et lidet tjern, ved hvis bred *Øvre Frognersæter* er beliggende. (Fra denne plads fodsti til Voksenkollen.) Forbi denne plads til *Tryvandshøiden* (550 m. o. h., 20 m. fra Frognersæteren).

Frognersæterens forrige eier, *konsul Heftye,* har her ladet opføre et træstillads, fra hvis øverste platform øiet frit kan skue over alle trætoppe. Fra dette taarn haves en storslagen udsigt, ubetinget den første i Kristiania omegn. Mod nord ser man udover *Nordmarken* og *Krokskogens* skogklædte høider, i øst *Maridalsvandet* og *Sognsvandet,* ret under en i vest *Sørkedalen* og i himmelbrynet mod vest en lang række af snefjelde: *Gausta, Norefjeld, Eidsfeld* med flere i *Telemarken, Numedal, Hallingdal* og *Valdres.* I syd sees udover fjorden helt ud til det aabne hav.

Omtrent midtveis ved en liden privat villa gaar en fodsti ned til Peisestuen, hvorved veien kan forkortes betydelig.

Barntjern, Vettakollen og Frøensvolden.

Meget anbefalelsesværdig tur, som let kan forbindes med foregaaende. (Afstandene er regnet fra V. Akers kirke). Man følger Frognersæterveien til alléen, til man træffer en tarvelig vei, som fører tilvenstre op til forvalterboligen, gjennem denne og langs asylets bagside, indtil den træffer bygdeveien til Sognsvandet.

blad 2006-3.pmd 5 03.08.2006, 13:03

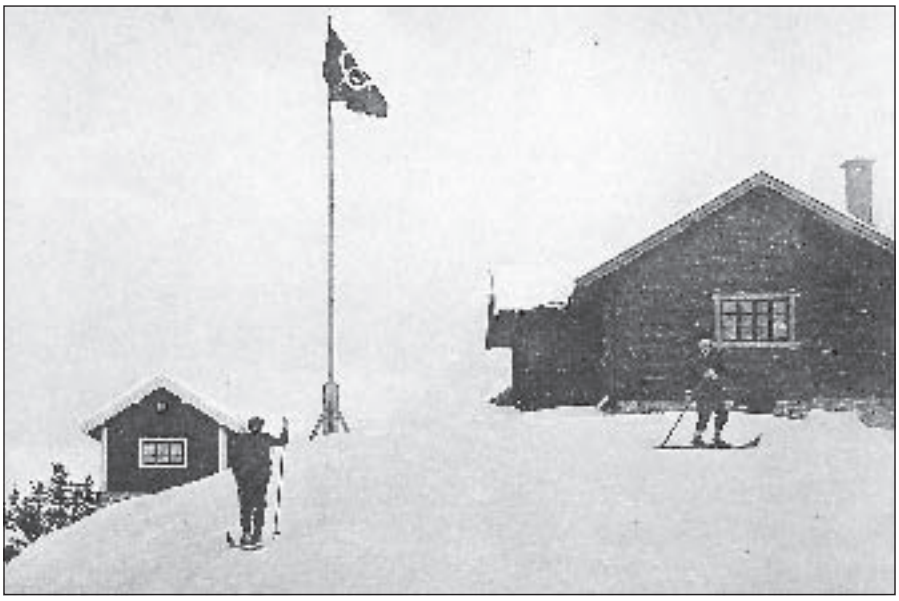

Frøensvolden.

Fra det sted, hvor alléen begynder, fører en sti over markerne mellem *Ris* og *Gaustad.* Denne sti er let at gaa og vakrere end den slagne landevei. Den fører op til nogle pladse i skogbrynet og hen til et led i skogen, hvor den forener sig med veien fra Gaustad.

Nogle minutter opover bygdeveien, som forlades ved en bro, over hvilken man paa stor sti gaar ind i skogen. Stien fører ret frem til et led, hvor den egentlige stigning begynder, og hvor veien deler sig.

Stien tilhøire fører til *Barntjern,* idet der lige ved tjernet kommer du paa den gamle «*Ankervei*». **Barntjern** (udtales Baankjænn) (241 m. o. h., I time); ligger lige under Vettakollens bratte skrænt og er et af de yndigste punkter i Kristiania omegn. Ankerveien fører herfra vestover til *Svendstuen* og østover til *Sognsvandet.*

Stien tilvenstre fører brattere opover, passerer Ankerveien, hvorefter man maa passe at holde tilhøire.

(Stien tilvenstre fører op paa en brat skrænt, hvorfra vakker udsigt over Skaadalen.)

Efter en længere jevn stigning kommer man op paa *Vettakollens* sparsomt bevoksede høider (390 m., I ½ t.) Udsigt over Sognsvandet og Maridalsvandet. Videre indover aasen til den store *Fuglemyr,* (Frøensvolden sees høit over myrens anden ende) langs denne, ned til en bæk og op en lang bakke til *Frøensvolden* (2 t., 448 m. o. h.), som ligger frit paa en høide med udsigt til alle kanter. Stedet eies af en privat skiklub. Sti paa 25 m. til *Frognersæteren* (pag. 4) og nordover til pladsen *Slagteren* i Nordmarken, ca. I time fra Frøensvolden (se senere).

blad 2006-3.pmd 6 03.08.2006, 13:03

FØR HOLMENKOLLBANEN

AV FINN HOLDEN

Mange turistattraksjoner ble bygd på Voksenåsen og Holmenkollen før Holmenkollbanen ble anlagt til Besserud stasjon i 1898. Bankier Thomas Heftye kjøpte Frognerseterskogen, satte seterveien i bedre stand og åpnet Frognerseteren for publikum. Selskabet for Anlæggene paa Holmen- og Voxenkollen ble stiftet i 1888 av veidirektør Hans Krag, borgermester Evald Rygh og lungespesialist Ingebrigt Holm. Det kjøpte 600 mål av gårdene Vestre Holmen og Voksen. Selskapet solgte videre 100 mål til dr. Ingebrigt Holm for at han skulle bygge Holmenkollen Sanatorium.

Selskapet bygde først Peisestuen ved Besserudtjernet og Holmenkolltårnet vest for tjernet. Både Peisestuen og tårnet ble mye besøkt, slik at Selskapet fikk bygd enda et tårn på Besserudhøyden med to trapper, en for oppadgående og en for nedadgående.

Etter seks år mente Selskapet at dets oppgave var fullført og overdro eiendommen til Kristiania kommune.

Dr. Holms tanke var at sol, lys, frisk luft og vann var viktige betingelser for sunn helse og velvære. Sammen med bryggerieier Ellef Ringnes og grosserer Alfred Larsen fikk han bygd et hotell i åsen, Holmenkollen Turisthotel, i 1889.

Holmenkollen Turisthotell, håndkolorert postkort, stemplet 24.12.07, utlånt av Ivar Ulvestad.

blad 2006-3.pmd 7 03.08.2006, 13:03

Over: Idyll ved det oppdemmete Besserudtjernet. I bakgrunnen Holmenkollen kapell og Peisestuen. Postkort stemplet 1904.
Under: Holmenkolltårnet i åsen på vestsiden av Besserudtjernet. I huset til venstre var det enkel servering for turfolket. Revet i 1918. Vinderen Historielag.

blad 2006-3.pmd 8 03.08.2006, 13:04

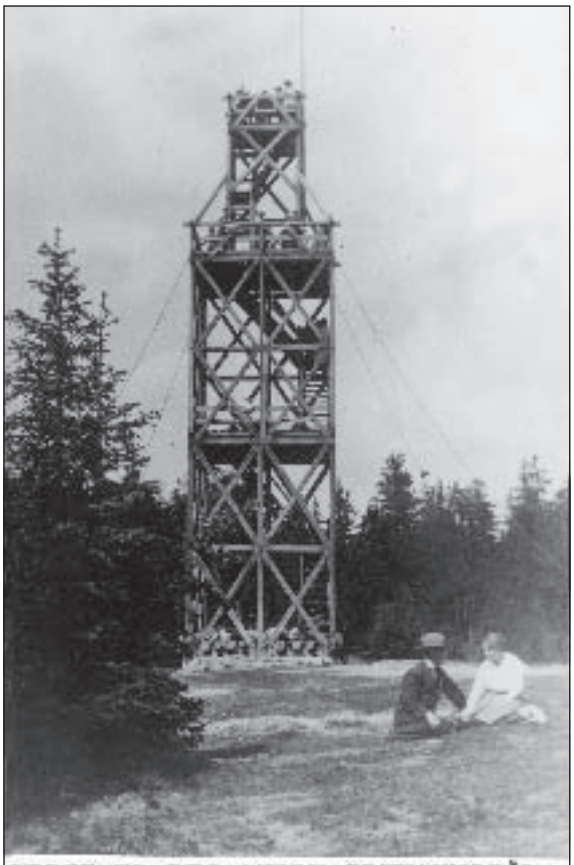

DETTE ER DET ANDRE TRYVANNSTÅRNET BYGGET AV TH. HEFTYE I ÅRET 1883 OG BLE REVET I 1923. LEGG MERKE TIL AT DET ER TJORET MED BARDUNER.

Da Selskapet solgte tomten til dr. Holm for at han skulle bygge en kuranstalt, forlangte det samtidig at publikum skulle få anledning til en mer restaurantpreget servering enn i Peisestuen. Etter at dr. Holm hadde bygd hotellet med restaurant, bygde han i 1891 Holmenkollen Sanatorium, en kuranstalt for folk med ulike sykdommer. Samme år bygde han nedenfor veien Holmenkollen Restaurant, som en sportsstue beregnet på sportsungdom. Han sikret seg også rett til å holde båt på Besserudtjernet og å anlegge skøytebane på tjernet. Turisthotellet brant ned i 1895, ble bygd opp igjen året etter og brant på nytt i 1914. Sanatoriet er ombygd og er i dag Holmenkollen Park Hotell Rica.

Det første Holmenkollrennet ble avviklet i 1892. Hele 20 000 tilskuere møtte opp! Kristiania hadde i 1890 bare 151 239 innbyggere.

Kristiania Bryggeri bygde i begynnelsen av 1890-årene Wilhelmshøi, en restaurant med noen få overnattingsrom, omtrent der hvor Voksenkollveien tar av fra Holmenkollveien. Mange sa at den beste utsikten fra Holmenkollen var fra verandaen på Wilhelmshøi. Under første verdenskrig markerte hotellet sin engelske holdning ved å forandre navnet til Victoria Hotell. Hotellet brant ned 16. mai 1933. Grunnmuren står igjen.

Hvordan kom så folk opp fra byen? Ernst Bjerknes forteller om turer både sommer og vinter.

Kilde:

Holden, Finn: Vinderen fra fangstboplass til moderne bydel, Oslo 2000.

blad 2006-3.pmd 9 03.08.2006, 13:05

NORDMARKA FOR SKILØPERE

AV ERNST BJERKNES

Det var vel ikke før i 1880-årene at Nordmarka for alvor ble opdaget av skiløperne. Søndagsturene i de dager var rene opdagelsesferder, også pionerene hadde en herlig tid. Det hendte at man fant sine egne spor urørt siden forrige søndag, og friske spor var så sjeldne at man spurte sig selv: ”Hvem i all verden kan ha gått her?” Ellers var det ikke annet å se i den dype, løse sneen enn far efter skogens dyr. (…)

Vinterveiene ble forandret fra år til år efter skogsdriften, så det var ikke å ta sig frem for en ukjent. De kronglete sommerstier var heller ikke lett å følge, nedsnedd og bortgjemt som de var, bak busker og snetunge graner. (…)

Det hendte derfor ofte at mindre lokalkjente skiløpere tok feil og kom frem på ganske andre steder enn forutsatt. Dette satte mig på den tanke at det kunde være bruk for et skikart over Nordmarka. Jeg snakket med flere om det, og da alle fant idéen god, la jeg i vei med å tegne et skikart over den nærmeste del av Nordmarka, beregnet på almindelige skiturer.

Fra dette arbeide og de forbundne opdagelsesturer rundt omkring i Nordmarka har jeg mange av mine beste ungdomsminner. Jeg drog rundt fra plass til

Skiløpere forbi låven til Lille Frøen. Postkort utlånt av Ivar Ulvestad.

blad 2006-3.pmd 10 03.08.2006, 13:05

Slakteren tegnet av Ernst Bjerknes.

plass og spurte og grov efter veier og stier hvor man kunde ta sig frem på ski. Det er nokså eiendommelig nu å tenke tilbake på hvor ofte jeg fikk et rent negativt svar. Nei da, der er det nok ikke fremkommelig. Man må huske på at det ikke var rart bevendt med skiløperferdigheten den gang, selv blant skogsfolk i Nordmarka. Men når jeg fikk sånne svar, hadde jeg gjerne en triumf i bakhånden; jeg spurte om de trodde han Nils Kamphaug kunde greie å ta sig frem der. Ja, han Nils ja, det var en annen sak. Han kunde nok greie å ta sig frem hvor det skulde være. Og så kom vi på glid med diskusjonen om hvor den og den løipen best kunde legges, og efter disse forklaringer drog jeg så i vei for å finne en brukbar løipe og merke den av på kartet som en rød strek. Det var et besværlig, men morsomt arbeid. Jeg tok fatt allerede om høsten og trasket i vei langs vinterveiene gjennem bløte myrer og ulende langs vannene, men da sneen kom, blev det bedre, og jeg fikk den ene herlige skitur efter den andre. (…)

Pionerenes beretninger om de herlige turer i Nordmarka fristet, og litt efter litt rykket det store publikum inn i Nordmarkas skoger. Dette gikk imidlertid i stor grad ut over løipene. De fleste skiløpere som hittil hadde våget sig inn i skogen, var øvede folk, som hadde lært å stå på sine ski og styre dem fra øvelser i hopp og slalåm på jordene i Aker. Men blant det store publikum, som nu begynte å befolke skogen, var det mange som snøtt nok hadde hatt ski på bena, før de av venner og bekjente blev dratt med ut i terrenget. Resultatet av dette var ikke alene at løipene blev utslitt, men for en stor del omdannet til rene rutsjebaner med dype og brede spor og en masse dumper og staup efter de mange fall. Det blev snart slutt med de morsomme slalåmløp i de sterkt beferdede løiper nærmest byen. Man satte bare skiene i de dype spor og lot det stå til, så gikk de av sig selv som en annen sporvogn, når man bare helte sig litt innover i svingene.

De øvede skiløpere søkte derfor stadig videre og videre innover for å finne

blad 2006-3.pmd 11 03.08.2006, 13:05

blad 2006-3.pmd 12 03.08.2006, 13:05

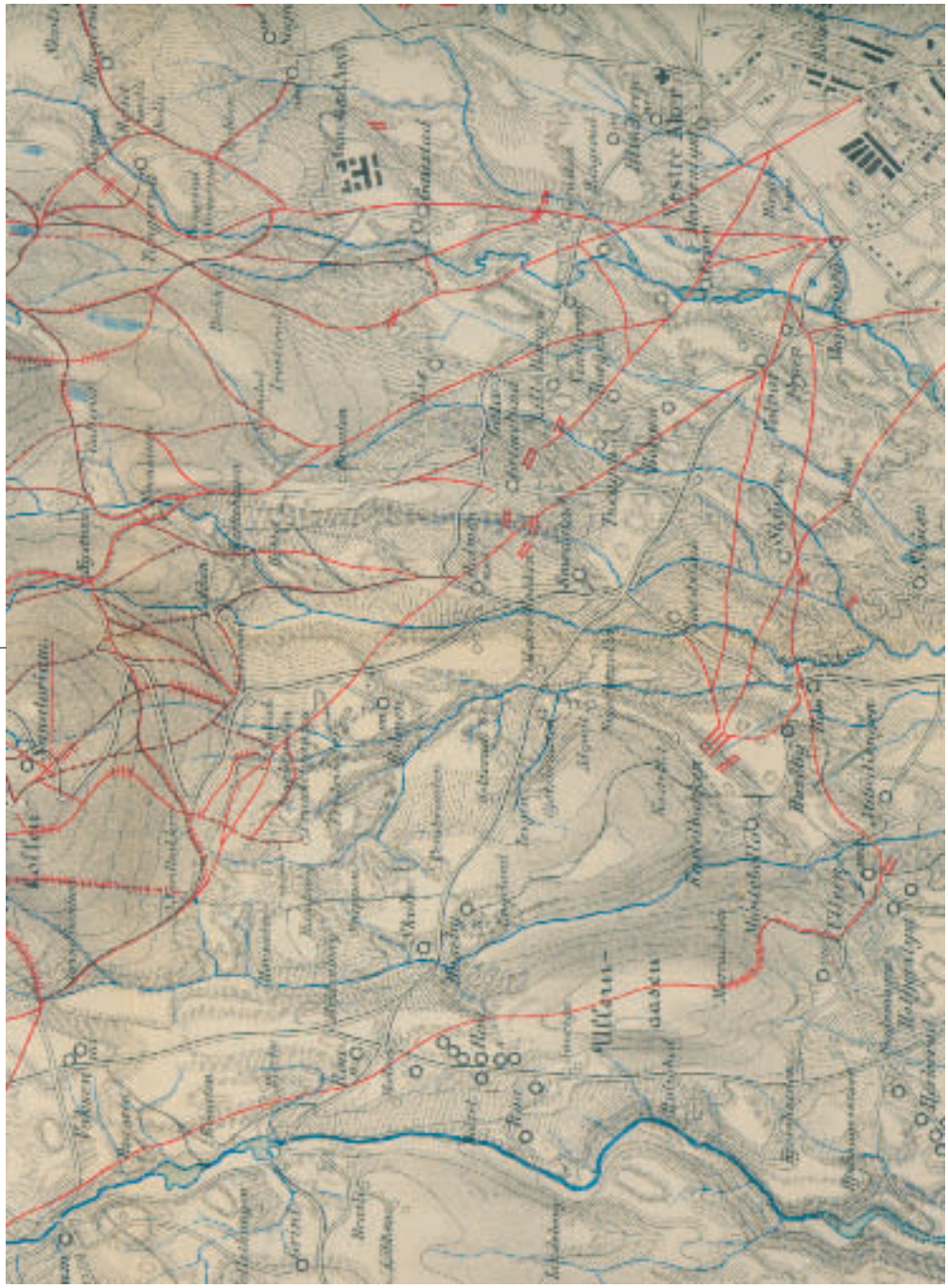

blad 2006-3.pmd 13 03.08.2006, 13:05

gode løiper. Dette førte til at man ikke lenger lot sig nøie med en søndagstur, men måtte ta lørdagen med og overnatte på en av stuene i Nordmarka. Og så blev det liv i stuene om lørdagskveldene til langt på natten. (…)

Hovedruten fra byen til Nordmarka gikk, før Holmenkollbanen blev anlagt i midten av 1890-årene, over Sognsvann til Ullevålseter og Kamphaug; de inntok den gang samme centrale plass i Nordmarka som Slakteren og Svartorseter senere har fått. Adkomsten til Kamphaug var meget lettere enn til Slakteren, da man unngikk de tunge opstigninger over Tryvannshøiden, Skådalen eller Vettakollen, og fra Kamphaug hadde man hele skogsterrenget fra Nittedal til Sandungen for sig. Man spente på sig skiene ved Majorstuen eller lenger nede i byen og la veien over jordene forbi Lille Frøen og Gaustad omtrent efter samme rute som nu, eller man startet nedenfor St. Hanshaugen og fulgte Ullevålsveien til Furulund og så videre over Ullevåls- og Sognsjordene til Sognsvann. Ved den nedre av de lange Sognsbakker måtte man over en bekk, som var nokså vemmelig å komme over, særlig på hjemturen i mørkningen om kvelden. Den forårsaket mange fall og blev almindelig kalt Damefallet. Av denne rute er det ennu en liten strimmel igjen igjennem Sogn haveby.

Efter Holmenkollbanens anlegg kom imidlertid terrenget omkring Slakteren i skuddet. Adkomsten dit blev betydelig lettet ved banens anlegg. Men også tidligere gikk kjente ruter denne vei. Fra Majorstuen gikk ruten like bak låven på Lille Frøen og videre nedenfor Vinderen og Ris og op over Engerjordet til Slemdal, en liten plass som lå på haugen like ved den nåværende stasjon. Her kunde man få kaffe og brus og selters. Og det var nok mange skiløpere som tok sin første hvil her. (…) Fra Slemdal måtte man ned en liten bakke og over Slemdalsbekken, hvor passasjen var nokså trang gjennem krattet langs bekken, og da den ofte kjøvet […..], kunde den være vrien nok å komme over. Den blev da også almindelig kalt damenes fallgrube. Fra Svendstuen kunde man så velge mellem de forskjellige ruter gjennem Skådalen eller langs Ankerveien, men hovedmassen av skiløpere drog visstnok op Korketrekkeren til Frognerseteren og Tryvannshøiden, som nok var endepunktet for en stor del av det skiløpende publikum. (…)

Men de mer øvede skiløpere drog selvfølgelig lenger innover. En av de almindeligste søndag formiddagsturer gikk omtrent så langt som til Glåmene, som visstnok i denne tid fikk navnet Appelsinhøidene, fordi man her spiste sin appelsin før man atter tok fatt på hjemveien. Appelsiner var billige den gang – 50 øre for 5 pund [2 ½ kilo] – de hørte med til nisten på en skitur. Eller man tok rundturen om Blankvannsbråten, Lørenseter og Ullevålseter. Men for en heldagstur drog man gjerne så langt som til Bonna og Fyllingen og op på Kikut eller over Liggeren og Tømte til Mellemkollen eller andre steder.

Hentet fra medlemsblad nr. 1/1993 og igjen fra boken ”Med ski, velosiped og skissebok” av Ernst Bjerknes, 1944.

blad 2006-3.pmd 14 03.08.2006, 13:05

SOMMERTURER I AKER I 1870-80-ÅRENE

AV ERNST BJERKNES

Efterat Thomas Heftye hadde åpnet Frognerseteren for publikum, så man kunde slå sig ned på setervollen og få kaffe og smørbrød hos forpakteren, blev det jo svært almindelig å dra til Frognerseteren. Man spaserte gjerne op gjennem Ullevålsveien eller Pilestredet, for fra Majorstuen gikk det ingen direkte vei opover mot Frognerseteren. Man måtte enten gå opover Kirkeveien til Vestre Akers kirke eller utover Sørkedalsveien og Borgenveien, hvis man da ikke var så lokalkjent at man visste om "Kjærlighetsstien" over Tørtberg i grensen mellem prestegården og Lille Frøens jorder.

Over Ris og Slemdal gikk det heller ikke noen vei til Frognerseteren, så man måtte følge veien gjennem Grimelundskogen. På sletten litt ovenfor Haukelibakken lå en liten hytte med leirklinte vegger. Den var gammel og forfallen og hadde visst bare ett rum, men det var fint tapetsert med gamle aviser på leirveggene. Man kunde få kaffe her, men søkningen var nok ikke stor. De fleste foretrakk nok å fortsette til Svendstuen

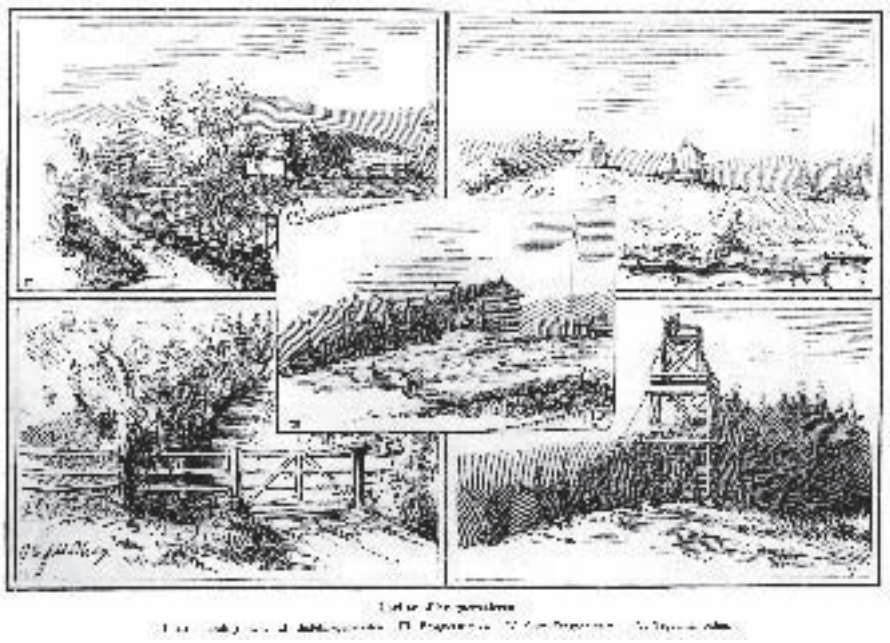

Frognerseterveien fra Grimelundsgrinden til første Tryvannstårn. Xylografi av Olaf N. Olsen. Oslo Bymuseum.

blad 2006-3.pmd 15 03.08.2006, 13:05

Maleri fra 1872 av Anton Bergh hvor kunstneren har stått i nærheten av Haakon den godes vei og sett mot Ris hovedgård. Foto: Rune Aakvik, Oslo Bymuseum.

og Midtstuen for å hvile og styrke sig til den store opstigning gjennem Korketrekkeren som den gang virkelig var en korketrekker. Veien var bratt og smal og ikke særlig godt vedlikeholdt, men dog så pass at man kunde kjøre op til Frognerseteren i landauer, når Heftye holdt sine store mottagelser for fremmede gjester i byen.

De fleste slo sig visstnok ned på Frognerseteren som turens endelige mål, og her hadde forpakterens runde og trivelige frue en rivende avsetning på melk og kaffe og tommetykke smørbød, som dog efterhvert blev finere og finere. På godværs søndager kunde ikke alene stuen være stappende full av folk, men serveringen foregikk gjennem dører og vinduer, og utover hele vollen lå folk og mød utsikten og tilværelsen.

Men en del fortsatte nok opover til Øvreseter og Tryvannshøiden og besteg det spinkle utsiktstårn som stod lenket til fjellet med lange bardiner og svaiet i vinden, så mange ikke våget sig op over de luftige trapper.

Til lettelse for de spaserende lot Heftye oparbeide en fotsti gjennem Styggedalen med en rekke klopper over bekken og en hel del benker. Fotstien tok av fra veien der hvor Heftyes bautasten nu står og kom først inn på den igjen ved grinden nedenfor Frognerseteren. På en plakat som var slått op på et tre, var det bl. a. anført at stien var ca. 1500 skritt kortere enn kjøreveien. Det blev jo mange skritt å spare for den mødige vandrer fra byen, så stien blev sterkt benyttet.

Hentet fra medlemsblad nr. 2/1994 og igjen fra artikkelen ”Sommerturer i Aker i 1870-80-årene” i St. Hallvard 1940.

blad 2006-3.pmd 16 03.08.2006, 13:05

INSTITUSJONER ETTER HOLMENKOLLBANENS ÅPNING

AV FINN HOLDEN

Etter at Holmenkollbanen i 1898 var blitt anlagt til Holmenkollen stasjon (Besserud i dag), ble det bygd flere institusjoner i nærheten. Like ovenfor stasjonen ble det bygd en skysstasjon, som hadde opptil 14 hester med karjol og kjørekarer til å bringe turister videre opp i høyden.

Samme år trakk dr. Holm seg ut av aksjeselskapet Holmenkollen Turisthotell og Sanatorium for å starte et nytt prosjekt, Voksenkollen Sanatorium. Det ble åpnet i 1900 som den mest moderne kuranstalt i Norden, med 100 gjesteværelser, mange oppholdsrom og en "gammelnordisk" hall. Det var i stor grad basert på utenlandske gjester med varm lunsj og sen middag. Edvard Grieg ble så begeistret for stedet at han kalte det "Soria Moria". Det fikk en trist skjebne; i løpet av halvannen time brant det helt ned i 1919. 130 gjester og 70 ansatte kom seg ut tidlig på morgenen, noen bare med en kåpe eller frakk over sig, andre med hele bagasjen i kofferten. Brannvesenet sviktet, det kom først med en langslede med en håndpumpe, senere kom en brannsprøyte til etterslukkingen.

Anne Kure var en bondedatter fra

Skysstasjonen ved Besserud stasjon hadde opptil 14 ekvipasjer og kjørte borgere og kongelige opp til institusjonene på Voksenåsen. Vinderen Historielag.

blad 2006-3.pmd 17 03.08.2006, 13:05

Rygge i Østfold, født 1845. Hun arvet penger og startet sitt lille hotell nederst på Karl Johans gate. Samtidig bygde hun en hytte på Voksenkollen. Da leiekontrakten på Karl Johan utløp og huseieren forlangte 50 prosents økning, besluttet Anne Kure å flytte hotellet sitt til Voksenkollen. Året etter at banen var lagt til Besserud, åpnet hun hotellet med 45 gjesteværelser, salong, røkerom, biljard og snart en tennisbane. Det hadde to vannreservoarer og inntil 1910 eget everk.

En av foregangsmennene bak Selskabet for Anlæggene på Holmen- og Voxenkollen, veidirektør Hans Krag, hadde også planer om et hotell, men ett som ga "billigt rekreationsophold, fortrinsvis for anstrengte aandsarbeidere". Voksenkollen Hospits ble åpnet i 1901 og hadde

blad 2006-3.pmd 18 03.08.2006, 13:05

Øverst forrige side: Det imponerende Anne Kures Hotel på Voksenkollen. Postkortet forteller at det lå "460 Meter eller 1450 Fod over Havet". Det åpnet 1899 og brant ned 1941.
Nederst forrige side:Fosheim Pensionat. Foto: A. B. Wilse. Oslo Bymuseum.

Over: Voksenkollen Sanatorium. Bygget i 1900. Postkort utlånt av Ivar Ulvestad.
Under: Voksenkollen Hospits. Vinderen Historielag.

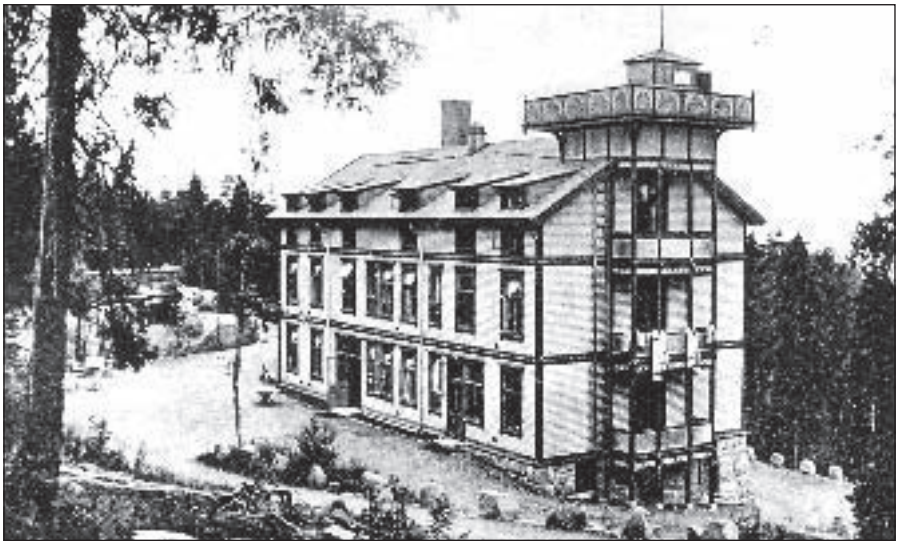

blad 2006-3.pmd 19 03.08.2006, 13:05

stor søkning, for prisene var lave, for enkeltværelse og "god familiefrokost" tre kroner, for dobbeltværelse fem kroner.

Veidirektør Krag hadde dårlig samvittighet fordi han hadde ivret for å legge forholdene til rette for søndagsturer i Nordmarka og dermed ledet folk fra kirkesøkning i byen. Dermed satte han i gang for å få bygd den første sportskirke i Norge, Holmenkollen kapell, i 1903, beregnet for dem som dro ut i naturen på søndagen. Han hadde innsamlingsbøsser til byggingen i vognene på Holmenkollbanen.

Midtstuen Sanatorium ble opprettet av lege Einar Møinichen i 1909 som et kursted for fysikalsk og diabetisk behandling. Da det åpnet, hadde det plass til 20 gjester, men ble stadig utvidet til det i 1930-årene hadde plass til 75 gjester. Det drev både som kursted og hotell og reklamerte med gunstig beliggenhet til Nordmarka, kort vei til Holmenkollrennene og lett atkomst med trikken til byen.

Lenger nede i bydelen ble "Fosheim Pensionat" bygd i 1899 nedenfor Svendstuen bygd som pensjonat og restaurant. Det gikk tidlig konkurs, men fortsatte som hotell til etter andre verdenskrig.

Enda lenger nede ble Diakonhjemmet sykehus åpnet med et dobbelt formål, både å utdanne diakoner til "kjærlighetens gjerning" hvor kvinnene ikke slapp til, som rusomsorg, fengsler og psykiatri, og å drive et sykehus etter de samme prinsipper.

Men det opprinnelige formålet med anlegget av Holmenkollbanen var å bringe byens befolkning og turister ut i naturen. Foreningen til Skiidrettens Fremme fikk oppført i 1910 Skjennungsstua som et serveringssted for skiløpere og fotturister som startet enten på Besserud eller gikk helt fra byen.

Om disse institusjonenes skjebne under okkupasjonen og senere, se

Finn Holden: Vinderen fra fangstboplass til moderne bydel, Oslo 2000.

blad 2006-3.pmd 20 03.08.2006, 13:05

ETTER TRYVANNSBANEN

AV FINN HOLDEN

Alt i 1898 hadde foregangsmennene plan om en bane helt opp til Frognerseteren, men først i 1916 ble Tryvannsbanen åpnet til Frognerseteren stasjon. Passasjertallet steg sterkt, og nå reiste atskillig flere med banen om vinteren enn om sommeren.

Dette fikk følger for steder for ankomst og avreise. Holmenkollen Skydsstation var ikke lenger interessant for å skysse folk lenger opp i åsen, og den ble stengt. Men huset står der fremdeles.

Skiløperne kunne nå starte skiturene fra Voksenkollen eller Frognerseteren, og da måtte de ivrigste skiløperne ha et mål lenger inn i Nordmarka enn Skjennungstua. I 1926 ble Kikutstua åpnet i nordenden av Bjørnsjøen, og den er blitt ombygd og utvidet flere ganger.

En høststorm i 1930 raserte skogen i nordskråningen ned til Tryvann. Dette la grunnlaget både for anlegget av Tryvannskleiva og byggingen av Tryvannsstua. Slalåm krever brede og tunge ski, og slalåmbakken lå fint til i nærheten av en stasjon.

Under okkupasjonen fikk særlig norske skolebarn stor hjelp fra Danmark og Sverige. Fondet for dansk-norsk samarbeid fikk i 1947 overrakt Lysebu på Voksenkollen som takk for danskehjelpen under okkupasjonen. I 1960 ble Voksenåsen Hotell tatt i bruk som Norges nasjonalgave til Sverige for tilsvarende hjelp under krigen.

Emanuel Vigeland-museet i Grime-

Emanuel Vigeland-museet. Foto: Finn Holden.

blad 2006-3.pmd 21 03.08.2006, 13:06

Over: Voksenåsen. Under: Lysebu. Begge foto: Clemens Saers.

lundsveien var opprinnelig kunsterens eget atelier, men ble åpnet for publikum i 1959. Museet viser hans livsverk Vita, en serie meget spsielle freskomalerier, som vi senere skal vie en egen artikkel.

Helt nederst i den tidligere bydelen ligger et meget besøkt museum, Barnets Kunsthistoriske Museum eller Barnekunstmuseet. Det har bilder og arbeider skapt av barn fra over 80 land og skal også få en egen omtale senere i bladet.

blad 2006-3.pmd 22 03.08.2006, 13:06

HVOR LÅ MAJORSTUEN?

AV FINN HOLDEN

Majorstuen 1912. Maleri av August Berg. Foto: Rune Aakvik, Oslo Bymuseum.

Ett av de viktigste stedene for ankomst og avreise vest i byen har vært Majorstuen. Her lå det en gang et serveringssted langt utenfor byen, slik at spreke fotgjengere kunne gå hit og ta en kopp kaffe og en kake, kanskje en øl, før de spaserte den lange veien ned til byen. Den første 50 km i langrenn i verden i 1888 hadde start og matstasjon på Majorstuen.

Etter at Slottet var ferdig i slutten av 1840-årene, begynte folk å bosette seg vest for byen. Men hestesporveien fra 1875 brakte ikke folk lenger vest enn til Homansbyen. I 1880- og 1890-årene økte boligbyggingen vest for byen: Frogner, Hegdehaugen, Briskeby og Balkeby og endog Majorstuen ble bebygd. I 1894 ble den elektriske sporvei lagt fra Stortorvet til Majorstuen, og kraftstasjonen til denne ble lagt nederst i Slemdalsveien. Kraften herfra var hovedgrunnen til at den første forstadsbanen i Norden gikk ut fra Majorstuen i 1898.

blad 2006-3.pmd 23 03.08.2006, 13:06

Majorstuen 1910, der Sørkedalsveien begynner og søndre fløy på Majorstuhuset ligger i dag. Foto: Thorkel Thorkelsen, Oslo Bymuseum.

Senere ble Majorstuen utgangsstedet for en vifte av forstadsbaner: Frognerseterbanen, Smestadbanen, senere Røabanen, og Sognsvannsbanen. Pionerene bak banen hadde fra starten en visjon om at denne forstadsbanen skulle gå gjennom byen. Første skritt ble tatt med Undergrunnsbanen ned til Nationaltheatret i 1928. Neste skritt kom med tilknytningen til forstadsbanene i øst i 1995, og siste skritt kommer i 2006 med T-bane-ringen. I dag er Majorstuen ett av de viktigste trafikknutepunktene i Oslo.

Til slutt – og ikke minst - er dessuten Majorstuen starten – eller slutten – på en av de viktigste shopping-gatene i byen, Bogstadveien.

Hva var Majorstuen?

Majorstuen var opprinnelig en løkke under Nedre Blindern gård. Navnet skriver seg fra Michael Wilhelm Sundt, som var ingeniørkaptein med majors grad. Han døde 30 år gammel i 1759, og enten han eller enken bygde et lite løkkehus, som senere ble påbygd en etasje.

Her lå det i flere år en hyggelig kafé, et populært mål for spaserende borgere fra Kristiania.

Da Aker kommune kjøpte Nedre Blindern gård til prestebolig, var løkken Majorstuen på 70 mål.

Etter at sporveien og Holmenkollbanen var kommet, ble Majorstuen enda mer populært utfartssted. Barna ble trak-

blad 2006-3.pmd 24 03.08.2006, 13:06

tert med brus og kaker. Men stasjonsområdet krevde mer plass, og i 1913 ble løkkehuset revet. Noe endret ble det senere reist i Husebyveien 12.

Hvor lå Majorstuen?

Vi kan lese at løkkehuset lå der Majorstuhuset ligger i dag. Men Majorstuhuset er stort og langt. Kan vi være mer presise? Røsoch skriver at "Når folk kom kjørende opp fra byen og nådde Hegdehaugstoppen på hjørnet av nåværende Professor Dahls gate og Industrigata og Industrigata, så fikk de straks øye på Majorstuen borte ved veiskillet. Den falt slik i synet og var så meget annerledes enn hus flest at den allerede meget tidlig ble kjent – og det begynte å gå historier om den."

Det fins et postkort av løkkehuset på Majorstuen, og da kan vi si mer presist hvor det lå. Det må ha ligget ved den søndre enden av Majorstuhuset, mot Bjørnefontenen i Sørkedalsveien.

Kilde:
Røsoch, Henry: På vandring i Christiania, Oslo 1953.
Oslo Byleksikon 4. utgave.

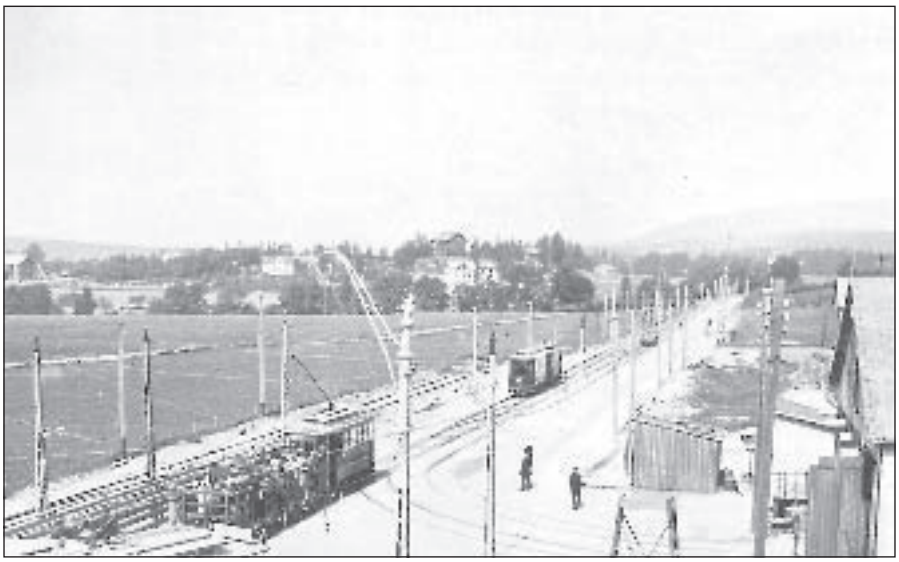

Majorstuen stasjon, det lille treskuret til høyre. Til venstre en av de åpne vognene på Holmenkollbanen.

blad 2006-3.pmd 25 03.08.2006, 13:06

ETTERSKRIFT

AV FINN HOLDEN

Noen av stedene som er omtalt på de foregående sidene, eksister ikke mer, andre eksisterer i beste velgående. Byens befolkning og turister fra inn- og utland kommer hele året til steder i den gamle Bydel Vinderen, steder som fremdeles er verdt å besøke. Ett sted er ikke nevnt over, til tross for at det uten sammenligning er den mest besøkte severdighet i Oslo, Holmenkollbakken. Den er en merkevare som er kjent over hele verden.

Den leser som har lest framstillingen så langt om "Steder for ankomst og avreise", vil ha registrert at ett sted mangler totalt: hjemmet. Boligen vår er også et sted vi ankommer og forlater, daglig og i ferier. Vi har fulgt steder for ankomst og avreise i fritiden vår, på utflukter eller på kursted eller sykehus, men ikke i dagliglivet.

Jeg håper senere å få tid til å følge utviklingen i boligene og boligstrøkene i området under samme synsvinkel, som et resultat av utviklingen av kommunikasjonene, særlig byggingen av Holmenkollbanen og veiene i strøket.

Jagtvillaen, Slemdalsveien 95, var et av de første prefabrikerte hus bygd i "dragestil" i 1898. Det ble revet i 1960-årene for å gi plass til nye villaer.

blad 2006-3.pmd 26 03.08.2006, 13:06

LITTERATUR OM OSLOMARKA

AV ARILD HOLLAND

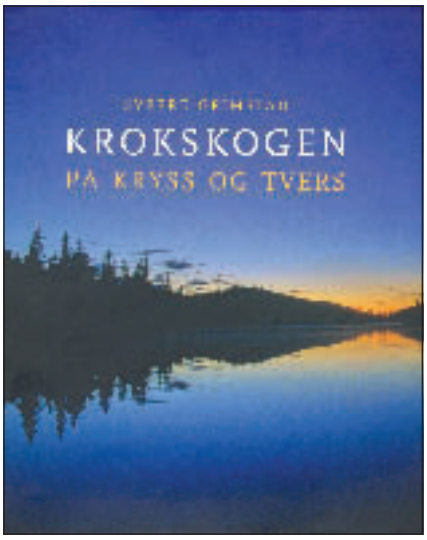

Oslomarka grenser til mange kommuner. Å ha et stort område uten nevneverdig biltrafikk utenfor stuedøren verdsettes høyt. ”Markalobbyen” står derfor sterkt. Det fikk Skiforeningen merke da det ble lagt frem planer om skiflyvningsbakke i Rødkleiva. Det er da også unikt for en hovedstad å ha et stort friluftsområde som på kort tid kan nås med offentlig transport eller fra parkeringsplasser rundt de enkelte marker.

Interessen for Oslomarka vises også i litteraturen. Den første forfatter var – som mange vet – Bernhard Herre. Hans bok ”En Jægers Erindringer” ble utgitt like etter hans død i 1849. Den er senere kommet i flere utgaver. En bibliofilutgave (900 nummererte eksemplarer i helskinn med ”Tegninger og Udstyr”) ble utgitt i 1925 med kommentarer av professor Leiv Amundsen.

Gjennom årene er det blitt mange bøker om Marka. I 1938 utga Blix Forlag et stort verk i tre bind om Oslomarka og Oslofjorden. Etter krigen er det knapt gått ett år uten at en eller flere bøker er utgitt. Markedet synes umettelig. Men Oslomarka omtales ikke bare i bøker. Historielag i byer og bygder rundt Marka har artikler i årbøker eller medlemsblad om de deler av Marka de sogner til. Særlig kan jeg nevne Asker og Bærum Historielag, Ringerike Historielag, Sørkedalen Historielag og Groruddalen Historielag.

I det følgende skal jeg omtale to bøker som ble utgitt i 2005: Sverre Grimstad: ”Krokskogen på kryss og tvers” (Topografisk Forlag) og Atle Graff: ”Streiftog

blad 2006-3.pmd 27 03.08.2006, 13:06

på Krokskogen med Fredrik Schjander d.e." (Kolltopp Forlag).

Sverre Grimstads bok bygger på forfatterens mange artikler i forskjellige publikasjoner. Den er rikt illustrert med praktfulle bilder og interessante luftfotografier samt lokalkart til hjelp for lesere som ikke har detaljkunnskaper om de enkelte områder.

Grimstad innleder med en omtale av de gamle grensemerker i Marka. Frem til midten av 1700-tallet var det stadig krangel om grensene. Bønder fra Sørkedalen, Lommedalen og Ringerike kranglet om skogressursene som var blitt stadig mer verdifulle. Samtidig begynte familien Leuch på Bogstad å samle eiendommer til det som skulle utgjøre Sørkedalsgodset. I 1756 overtok Morten Leuch godset, og 6. juni 1759 ble det såkalte Stubdalsforliket inngått mellom Ringeriksbøndene og Sørkedalsgodset ved Morten Leuch. Grensene ble trukket opp ved hjelp av grensesteiner merket med bokstaven L. Mange L-steiner kan fremdeles finnes, og Sverre Grimstad tar leseren med på vandringer langs grensen (hovedsakelig den nordlige del av Krokskogen). Han har funnet mange av steinene som med tiden er blitt overgrodd av mose og buskas. Dagens Nordmarka og Krokskogen ble samlet ved at Sørkedalsgodset og Nordmarksgodset ble slått sammen ved Peder Ankers kjøp av det siste i 1804.

Men Grimstad begrenser seg ikke til grenserøysene. Vi tas med til steder av historisk interesse og til naturperler som vil være ukjente for mange. Spesielt interessant er beretningen om flere av de store tømmerfløtningsanleggene. De utgjorde den tids transportårer for Markas hovedprodukt: tømmer til sagene rundt Marka.

Under omtalen av vannet Butleren nord for Oppkuven kommer Grimstad inn på bakgrunnen for det eiendommelige navnet. Det skulle stamme fra vannets form som skulle ligne en flaske (fransk: bouteille – norsk: butelj/buttel). Grimstad stiller seg tvilende til dette, og med rette. Hvorfor velge et fransk navn på et vann på Krokskogen? Det er mer nærliggende å anta at navnet kommer av at vannet utgjorde en del av en av "buttelveiene" – transportveier for flasker (buteljer (også fra fransk!) fra Hadelands glassverk til Christiania. Markas vann var vinterstid viktige transportårer. Boken avsluttes med en "rusletur i Sørkedalen". Selv i dette nærmiljø er det opplysninger som jeg vil tro de færreste er kjent med.

Atle Graffs bok omfatter stort sett områder av Krokskogen som ikke dekkes av Grimstad. Den bygger på tallrike artikler av Fredrik Schjander d.e. (1898-1987) om den sydlige del av Krokskogen og distriktets historie. Schjander hadde i en årrekke spesialisert seg på denne del av Krokskogen, og neppe noen kan gjøre ham rangen stridig når det gjelder detaljkunnskaper om området. Også Graffs bok er utstyrt med kart som hjelper en leser som ikke har detaljkunnskaper.

Av særlig interesse er beskrivelsen av forbindelsene over Krokskogen fra Øvre Jonsrud gård i Lommedalen til Sundvolden. Opprinnelig var forbindelsen en ferdselsåre benyttet av pilegrimer på vei til Hellig Olavs fødested på Røyse. Den er detaljert beskrevet med kart. På 1500-tallet hadde Norge begynt å komme økonomisk på fote igjen etter

blad 2006-3.pmd 28 03.08.2006, 13:06

Svartedauden. De nyetablerte jernverkene krevde trekull, og det ble økende etterspørsel etter skurtømmer med økt trafikk over skogen. Kongeveien (riksveien) over Krokskogen som var ferdig i 1804, ble bindeleddet mellom Christiania og bygdene vestover. I vinterhalvåret hadde Christiania før anlegget av Kongeveien i realiteten vært uten veiforbindelse til Ringerike og andre bygder vest for byen. Dagens vei over Sollihøgda kom senere – omkring 1860. Da Oslobispen Jens Nilssøn i september 1594 skulle på visitas til Ringerike, måtte han ty til hesteryggen over skogen. Bispens reise ble nedskrevet i likhet med mange av hans andre visitasreiser og senere samlet og utgitt i 1885.

Et sentralt punkt i Jens Nilssøns reisebeskrivelse over Krokskogen er Midtskogsteinen – en møte- og rasteplass for de reisende, og hvor også bispen hvilte og ble møtt av presten i Norderhov. I de 120 år som er gått etter at visitasbøkene ble offentliggjort, har debatten gått livlig om hvor steinen og møteplassen var. Fredrik Schjander var overbevist om at han hadde funnet steinen og møtestedet ved Øyerseter. Der ligger det en eiendommelig stein, nærmest en stor steinbenk med støtte for ryggen. Senere er andre kommet til et annet resultat. De viser til en meget stor flyttblokk hvor dagens pilegrimsled som ble anlagt for få år siden, går rett forbi. Ifølge Graff er den "allmenne oppfatning" nå at dette er Midtskogsteinen og at problemet dermed er løst.

Jeg er imidlertid ikke så sikker. Store flyttblokker er det mange av i Marka, og den her nevnte skiller seg ikke spesielt ut. "Schjanders stein" er derimot så egenartet at alle vil umiddelbart legge merke til den.

Graffs bok inneholder omtaler av plassene på Krokskogen nord til Gyrihaugen og Spålen. Bildematerialet er utsøkt; en blanding av nye og gamle foto. De siste er kanskje de mest interessante, da de viser den enorme utvikling som har funnet sted de siste 100 år. Kongeveien mellom Øvre Jonsrud og Sundvolden ligger der fremdeles (enkelte steder noe endret fra det opprinnelig veianlegg). Den gis en fyldig beskrivelse, og det skilles klart mellom den eldre Nordkleiva (sydvest for Retthellseter) og dagens Krokkleiva som i det vesentlige er Peder Ankers verk.

Begge bøker har til slutt litteraturoversikter: Grimstad over Markalitteratur og Graff over Schjanders mange artikler. For Markafrelste er det mye å hente. Begge bøker anbefales på det varmeste.

blad 2006-3.pmd 29 03.08.2006, 13:06

HAAKON DEN GODES VEI 1

AV JAN HØEG

Det er flere hus i vårt distrikt hvor det fant sted begivenheter som fikk betydning for utviklingen av krigen i Norge. Ett av dem var Haakon den godes vei 1. Her bodde professor Ole Hallesby med sin familie. Som professor ved Menighetsfakultetet og som formann i Indremisjonsselskapet hadde Hallesby meget stor innflytelse i norsk kristenliv.

Det var imidlertid først og fremst biskop Berggrav som så klart den fare nazismen var for folk og kirke. I september 1940 grep myndighetene inn på kirkens område, forlangte endringer i kirkebønnen, og forsøkte å nazifisere de religiøse sendingene i kringkastingen. Da forsto Berggrav at man måtte danne en kristen front mot de nye makthaverne. Nå måtte kirken og de kristne organisasjonene stå sammen. Han måtte få med seg Hallesby.

Berggrav og Hallesby sto som unge menn i begynnelsen av 1900-tallet teologisk meget langt fra hverandre, Hallesby svært konservativ, Berggrav ganske liberal. Men Berggrav utviklet seg på alle måter mot sentrum i kirken, og da han i 1937 ble utnevnt til biskop i Oslo, holdt Hallesby en forsonende holdning og håpet på "et klart ord om at han (Berggrav) er ferdig med sin liberale fortid". Noe slikt ord kom ikke.

Derfor måtte det komme til et oppgjør mellom disse to, og Berggrav grudde seg til samtalen. Han fikk med seg formann i Ris menighetsråd og nestformann i bispedømmerådet, rektor Hans Høeg. Han var en nær medarbeider av Hallesby, og sammen gikk Berggrav og Høeg om kvelden den 16. oktober opp til Hallesbys villa i Haakon den godes vei 1 hvor de ble vennlig mottatt. Der eksaminerte Hallesby biskopen i teologien og fant ut at de sto på et så felles trosgrunnlag at han kunne gå med på samarbeid. Når det gjaldt forholdet til nazismen, var de helt enige.

Noen dager senere skrev Berggrav i samråd med Hallesby og Høeg oppropet: "Kristen Samråd". Det ble også navnet på den viktigste motstandsorganisasjon fra kirkens side. Påsken 1942 ble Berggrav sammen med flere andre ledere arrestert. Dermed ble det Hallesby som dro lasset i ett år framover. Han fylte sin plass ypperlig, smidig i god forstand, lydhør for andres syn og ideer. Men han var beinhard i forhandlinger med tyskerne og under forhør hos Gestapo. Hjemmet på Vinderen ble ransaket flere ganger både av tyske myndigheter og norske nazister. De lette etter ulovlige papirer og rasjonert mat, men fant aldri noe mistenkelig.

Høsten 1942 ble familien fratatt all eiendom og formue. Den 2. september klokken 8 om kvelden fikk familien besøk av nazistene. Beskjeden var klar, innen klokken 9.00 neste morgen måtte de være ute av huset. En nabo hadde et rom ledig, så der fikk de plassert verdifullt sølvtøy og malerier. Mia Hallesby hadde en god venninne som var forstanderinne på Røde Kors, og hun skaffet dem en fem

blad 2006-3.pmd 30 03.08.2006, 13:06

værelses leilighet i bygget i Gabelsgate. Senere flyttet de til Rosenborggaten.

Hallesby ble stevnet for rikskommissar Terboven den 13. mai 1943 og ble dømt til å sendes til Tyskland. Han ble imidlertid sittende på Grini resten av krigen. Huset i Haakon den godes vei ble overtatt av tyske offiserer og ble meget pent behandlet. Et pistolskudd i stuetaket og noen forsvunne skinnmøbler var nærmest de eneste sporene etter tyskerne da familien kom tilbake.

Høsten 1944 flyttet tyskerne ut. Det var for lang avstand mellom huset og forlegningen på Vinderen skole. Det sto tomt en tid før naboer varslet familien. I januar 1945 kunne familien Hallesby ta huset i bruk igjen, og de pusset det opp slik at det var i god stand da Ole Hallesby ble sluppet fri i mai.

Hallesbys svigerdatter bor ennå i huset.

Kilder:
Helge Hallesby
Oscar Handeland: Det norske lutherske kinamisjonsforbund gjennom femti år. Bind 1
Carl Fredrik Wisløff: Norsk kirkehistorie. Bind 3

Dr. Holms vei 23. Foto: Anita Kildal.
Se neste side.

blad 2006-3.pmd 31 03.08.2006, 13:06

DR. HOLMS VEI 23

AV ANITA KILDAL

Min nesten-nabo Randi Klippgen forteller meg at hennes barndomshjem, en stor og staselig villa fra 1896, ble okkupert av tyskerne i 1943. Familien på fire, mor Elise (f. Anker Omsted) og far Hans Klippgen (født i Tyskland og ble norsk statsborger i 1931), hun selv på 12 år og den litt eldre broren Per, fikk en uke på seg til å flytte ut av huset. Moren som da var alene med det daglige ansvaret fordi far lå alvorlig syk på sykehus, greide å få overtalt dem til å gi en utsettelse – de fikk tre uker.

Hennes far var i motstandsbevegelsen, så de hadde huset fullt av personer som lå i dekning og som nå måtte raskt ut. Og hvor skulle familien så gjøre av seg? Som så mange andre i samme situasjon, var det å håpe på gode venner eller familie.

I Dr.Holmsvei 19 bodde Margit Bøhlke. Hun var ugift, men hadde flere adoptivbarn boende hos seg - en av dem var bestevenninnen til Randi. Margit ble imidlertid arrestert 17. mai 1943 (for å ha hatt på seg 17-mai-sløyfe) og satt på Møllergt.19. Det måtte finnes nye hjem til barna. Hun ble syk og tilbrakte visst resten av krigsårene på Gaustad sykehus. I hvert fall kunne hun tilby familien Klippgen husvære i nabolaget - de ble jo sjeleglade. Flytting kunne skje ved hjelp av trillebår! (Margit Bøhlke flyttet visst aldri tilbake i huset sitt igjen, for min far kjøpte det i 1946 – og jeg bor her fremdeles).

Så flyttet tyskerne inn i huset deres. De bygget sovebrakker i hagen for de menige, oberster og generaler bodde i hovedhuset. Foran huset ble det stilt opp kanoner (!). Jeg spør Randi om det ikke var forferdelig å gå forbi huset sitt og se alt dette? Men hun forteller at det ikke var mulig fordi tyskerne hadde stengt av Dr. Holmsvei like nedenfor huset - og ovenfor ved Holmenkollen Restaurant, som de hadde okkupert på et tidligere tidspunkt samtidig med Holmenkollen Turisthotell. De hadde også okkupert restaurantens naboeiendom, det store flotte huset i nr 28, den gang familien Dahlstrøms.

Huset deres ble bygget i 1896 til marinemaler Hansteen og kjøpt av familien Klippgen i 1930 Det så aldeles forferdelig ut da de fikk det tilbake i 1945. De fikk litt støtte fra staten til reparasjon – men så fantes det jo ikke materialer å få kjøpt.

Hans Klippgen var med under forhandlingene som foregikk på Lillehammer etter kapitulasjonen 8. mai. Han kunne fortelle at det kom frem at tyskerne hadde til hensikt å forskanse seg i dette området på Holmenkollen, de hadde sprengt rom i fjellet bak Holmenkollbakken (der Luftforsvaret senere har holdt til).

Tomten er nå delt og har nå nr. 29

blad 2006-3.pmd 32 03.08.2006, 13:06